

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 1

DÉLKY NOT, POSUVKY

Nota celá – počítá se na 4 doby

Půlová - počítá se na 2 doby

Čtvrt'ová – počítá se na 1 dobu

Osminová – počítá se na ½ doby

Základní tóny - c d e f g a h c = stupnice C dur

Odvozené tóny – vzniknou zvýšením nebo snížením tónu o půltón

- potřebujeme k tomu tzv. posuvky – hudební značky

Posuvky: křížek – zvyšuje tón o půl tónu, přidá se koncovka –is (f-fis)

Bé – snižuje tón o půl tónu, přidá se koncovka –es (d-des)

Odrážka - používá se, když chceme zrušit zvýšení nebo snížení daného tónu

Posuvky:

křížek

béčko

odrážka

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 2

Předznamenání, takt, pomlky, stupnice

Předznamenání – píšeme za houslovým klíčem, když chceme po celou skladbu některé noty zvýšit či snížit - změním tóninu celé skladby

Takt – je nejmenší útvar not ohraničený čarou – taktová čára (př. 2/4 – dvoučtvrt'ový takt
3/4 - tříčtvrt'ový takt
4/4 – čtyřčtvrt'ový takt)

Pomlka – je prázdná doba: celá, půlová, čtvrt'ová, osminová, šestnáctinová

Stupnice – je řada tónů jdoucích stupňovitě za sebou

-dělíme ji na : stupnice durová – zní vesele

stupnice mollová – zní smutně

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 3

Hudební výrazové prostředky

Melodie – je spojená a uspořádaná řada tónů

-vnímáme ji jako písničku

-nezáleží, z kolika tónů je složena

Rytmus – je sled různě dlouhých not a pomlk

-může být různě rychlý – tomu se říká tempo

Harmonie – je sled různě postavených a pospojovaných akordů

-harmonii vytváříme doprovod k melodii

Dynamika – je síla zvuku

-zesilování v hudbě se nazývá – crescendo (čti krešendo)

-zeslabování v hudbě se nazývá – decrescendo (čti dekrešendo)

Barva - je dána výběrem hudby nástrojů a způsobem hry na ně

Další výrazové prostředky, které obohacují hudbu jsou:

Kontrast – je opak, protiklad

je spojen s prvkem překvapení

Gradace – je stupňování = postupné narůstání napětí, síly zvuku, tempa

přidávání hudebních nástrojů

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 4

Lidová píseň a její druhy, oblasti lidových písní

Lidová píseň – vzniká ústním podáním = autor je neznámý

– zpívá se o životních zkušenostech a síle národa, o zvycích

Druhy lidových písní:

Ukolébavka – slouží k usnutí dětí

Verbuňk – píseň, kterou byli chlapi vyprovázeli na vojnu

Milostné – zpívá se o lásce dvou lidí, šťastné i nešťastné

Lid. Píseň rozdělujeme na : západní oblast – Čechy a Záp. Morava

východní oblast – Vých. Morava, Lašsko, Valašsko, Slovácko

Západní oblast: - instrumentální /nástrojová/
-ovlivnilo ji baroko a klasicismus
-vznikaly zámecké kapely – pod taktovkou regenschoriho = místní učitel
-muzikanti používali 2 nebo 3čtvrteční takt
-vznikl nový lid.tanec - mateník – střídání 2-3taktu

Východní oblast – vokální – zpívána

Dvojhlas – interval = vzdálenost mezi dvěma tóny

Lidový dvojhlas – používá většinou intervaly tercie a sexty

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 5

Další druhy lidových písní

Pracovní píseň – píseň, která pomáhala lidem při práci
-písně amerických černých otroků se nazývají - spirituály

Obřadní píseň – např. při svatbě – píseň Ej od Buchlova
-používá se při vítání jara, příchodu zimy, narození dítěte, křtiny, smrt

Biblické písně – náměty využívaly černoši ve svých spirituálech

Koledy - české lidové duchovní písně
- novoroční – oslava nového roku

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 6

Sběratelé lidových písní

Sběratelé - vytvořili obrovské sbírky písní z jednotlivých krajů naší země
- konec 18. století první – K. J. Erben, F. Sušil, L. Janáček

Zlidovělé písně – autor je sice znám, ale staly se tak populární, že zlidověly
např. Vínečko bílé

Hudba národních menšin – u nás nejpočetnější skupina Romové – mají svou kulturu, zvyky i písničky

Etnografové = lidé, kteří zkoumají zvyky lidí včetně zpěvu a písniček

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 7

Hudební nástroje v lid. hudbě

Dudy- oblíbený nástroj v jižních Čechách

- skládají se ze 2 píšťal, měchu a dymáku

Cimbál – hlavně na Moravě – Slovácko, Lašsko, Valašsko, Slezsko

- strunný nástroj – struny se rozeznávají údery paliček

Cimbálová muzika – cimbál

- housle I, II, a doprovodné
- kontrabas
- klarinet

Housle a kontrabas – typický hudební nástroj hudeckých kapel

Vítězslav Novák – český hudební skladatel

- dílo: Slovácká suita-inspirovali ho zážitky ze Slovácka
je to obraz jednoho nedělního dne na vesnici

Další lidové hudební nástroje – řehtačky, flétna, pastýřské píšťaly, trouby

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 8

Píseň jako hud. forma – umělá píseň

Píseň – je nejoblíb. a nejrozšíř. hud. forma

- v ní se hudba (melodie) spojuje se slovem (textem)
- zpívají sólisté i skupiny zpěváků (dua, sbor)
- skládá se z předvětí = otázka
- závětí = odpověď
- a to tvoří jeden uzavřený celek = perioda

Píseň s předvětím a závětím = jednoduchá písňová forma

Existují i dvoudílné či trojdílné písňové formy.

Dvoudílné – mají 2 periody = a b

Trojdílné – mají 3 periody = a b a

To jsou MALÉ FORMY PÍSŇOVÉ

VELKÉ FORMY PÍSŇOVÉ – značíme velkými písmeny A B

- trojdílná písňová forma A aba

B cdc

A aba

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 9

Píseň a její vývoj

Seikilova píseň – dosud nejstarší **světová** zapsaná hudební památka
- pochází z antického Řecka

Hospodine, pomiluj ny – nejstarší **česká** hudební památka
- vznikla v 10. stol. našeho letopočtu

12.-14. stol – vznikaly tzv.**rytířské zpěvy**

17. stol. - vznikaly **jednohlasé madrigaly**, doprovázely je strunné nástroje-
canzonetty

Umělou píseň dělíme na: **prokomponané** – každá sloka textu je zhudebněna jinak
strofické – tatáž melodie pro všechny sloky

Ve 20. stol. je píseň = nejužívanější hud. forma

-vznikají písně jazzové, trampské, folkové, rockové

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 10

Franz Schubert (1797 – 1828)

- nejvýznamnější autor písní z počátku 19. století
- rakouský skladatel – žil 31 let – napsal stovky děl
- velmi chudý, za svého života málo známý
- písně – cca 600, jedna z nejznámějších s názvem **Pstruh**
- 9 symfonií – např. **Nedokončená**
- autor **romantismu** – hudba vyjadřuje klid, pohodu, cit

6. ROČNÍK - ZÁPIS č. 11

Sólo, duo, trio, kvarteto

Sólo – hraje nebo zpívá jeden = sólista

Duo – 2 účinkující – oba jsou rovnocenní

- dueto – skladba pro 2 hlasy
- př. Moravské dvojzpěvy Antonína Dvořáka -2 ženské hlasy s doprovodem klavíru

Trio – 3 účinkující

- tercet – skladba pro 3 hudebníky
- smyčcové trio – 3smyčcové nástroje

- dechové trio - 3 dechové nástroje
- klavírní trio – housle, klavír a violoncello

Kvarteto – 4 účinkující

- kvartet – skladba pro 4 hudebníky
- smyčcové kvarteto – 2 housle, viola, violoncello
- př. Smetanovo kvarteto Z mého života

Kvinteto(5), sexteto(6), septeto(7), okteto(8), noneto(9)

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 12

Partitura

- **notová kniha** pro dirigenta
- v ní jsou zapsané všechny instrumentální (nástrojové) a vokální hlasy, které skladbu provázejí
- každý hlas má svůj řádek
- jednotlivé takty jsou psané tak, aby všechny hlasy byly srovnány hezky pod sebou
  - tím se dirigent dobře orientuje
- nástrojové skupiny jsou řazeny od nejvyššího hlasu (nástroje) k nejhlubšímu

Partitura má **2 základní typy**: 1/ partitura vokálních (pěveckých) sborů
2/ partitura orchestrální - nástrojová

Partitura vokálních sborů - **ženské hlasy** - alt, mezzosoprán, soprán
mužské hlasy - bas baryton a tenor

6.ROČNÍK – ZÁPIS č.13

Symfonický orchestr

- mívá přes **70 někdy i 100 hráčů**.
- např. v České filharmonii hrává ve skupině prvních houslí 16 hráčů
- **dirigent** stojí před orchestrem, čelem k němu
- **sólista** stojí nebo jedí vpředu uprostřed po levé ruce dirigentově
- základem sym.orchestru jsou **nástroje smyčcové**: skupina prvních houslí
druhých houslí
viol
violoncell
kontrabasů
- k nim se připojují **dechové nástroje dřevěné a žest'ové (plechové)**
- dřevěné dechové – 2-3 flétny

- klarinety
  - hoboje
  - fagoty
- žest'ové dechové – 2-3 trubky
  - 4 lesní rohy
  - 3 pozouny
  - tuba
- **bicí nástroje** – tympány 2-3
  - velký a malý buben
  - tamburína
  - triangl
  - činely
  - gong
  - tam-tam
- **harfy**, v některých skladbách 20. století i **klavír**.

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 14

Dirigování, tempo, dynamika

dirigent – člověk, který řídí svými pohyby rukou (gesty) hudebníky = diriguje

zrychlování a zpomalování – my musíme rukama ukázat

dynamika v dirigování = pomocí **gest** se vyjadřuje zesilování a zeslabování

- profesionální dirigent = jednou rukou diriguje takty, druhou ukazuje dynamiku
- **zesilování** se provádí zvětšováním gest
- zeslabování** se provádí zmenšováním gest

zesilování = **crescendo** (čti krešendo)

zeslabování = **decrescendo** (čti dekrešendo)

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 15

Tanec – pantomima

Tanec a pohyb – je možnost vyjádřit se beze slov pohybem

Rozdíly v pohybu např. při podávání ruky a) u člověka, kterého rádi potkáte

b) u člověka, kterého vidíte poprvé

- při sklonění hlavy a) když máte strach, stud

b) při láskování s kluky, aby si všimli

Tanec

- nejdokonalější a nejhezčí způsob vyjádření našich vnitřních pocitů beze slov
- v dávných dobách se tančilo při oslavě úrody, svatby, narození dítěte, odchod do boje

Druhy tanců – pantomima, lidový tanec, balet, společenské tance

Pantomima

- obdoba činohry, v níž je mluvené slovo nahrazeno pohybem=mimickým pohybem
- vznik ve starověkém Řecku
- tanečník = **mim** – rozehrává své příběhy tělem, výrazem ve tváři
- u nás **Ladislav Fialka, Boris Hybner**
- němé grotesky = nemusíte číst titulky
  - z výrazu tváře víte, o co se jedná
  - výborný pomocník je hudební doprovod

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 16

Lidový tanec, balet

Lidový tanec

- vznikl a vyvíjel se spolu s lidovou písní
- liší se podle země, kde vznikl, i podle kraje
- např. čardáš, valčík, polka, verbuňk, mateník

Balet – italsky tančit =balcare

- vysoce kultivovaný a náročný taneční projev
- vývoj **od 15. století**, kdy byl pěstován u královských a šlechtických dvorů
- zpočátku tančili zvláště muži a ženy, postupně se vynášet děj, kdy jednotlivá čísla začala mít vlastní příběh
- nejvíce se pěstoval ve **Francii a Rusku**
- do 20. století – **klasický balet** – pak nové baletní prvky a možnosti
- **Nikolaj Baryšnikov, Vlastimil Harapes atd.**

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 17

Tanec výrazový, společenský

Výrazový tanec

- protiklad baletu, klade důraz na **přirozenost pohybu**
- tanečníci nepoužívají baletní střevíce (piškoty), jsou oblečení do **moderních obleků**
- neučí se tradiční figury
- př. Pražský komorní balet Pavla Šmoka

Společenské tance

- jsou určeny k zábavě lidí, školí se v tanečních
- dělíme je na

- tradiční = klasické společenské tance – polka, valčík, tango, waltz
- moderní – swing, rumba, rokenrol, macarena

Profesionální tanečníci tančí:

- standardní tance – slowfox, quickstep, waltz
- latinsko-americké tance – samba, rumba, čača, passo doble, jive

6.ROČNÍK - ZÁPIS č. 18

Hudba a tanec – Čajkovskij, Prokofjev, Stravinskij, Chačaturjan

Petr Iljič Čajkovskij – nejslavnější balet **Labutí jezero**

- skladatel se nechává inspirovat předlohou s výrazným dějem (u Labutího to byly pohádky)
- první melodie se přehrají choreografovi, on vymyslí tanec

Sergej Prokofjev – 1891-1953

- balet **Romeo a Julie** - na motivy tragédie hry Shakespeara
- děj hry = italské město Verona
- žily 2 rody – Montekové a Kapuleti – mezi nimi nenávisť
- Romeo a Julie – různé rody = přesto láska = končí tragickou smrtí = teprve nad mrtvými milenci se oba zneprátelené rody smiřují

Igor Stravinskij – 1882-1971

- nejz. Balety **Svěcení Jara**
Petruška
Příběh vojáka
- jeho dílo inspirováno starodávnými svátky
- hudba drsná a divoká – 1913 v Paříži litala vajíčka, staré ovoce a zelenina

Aram Chačaturjan – 1903-1978

- balet **Gajané** – známá skladba :Šavlový tanec
- motiv baletu = obrana vlasti před nepřáteli = živelná taneční hudba s lidovým motivem
- balet **Spartakus** – vůdce povstání otroků ve starém Římě

6.ROČNÍK – ZÁPIS č.19

Z.Fibich-melodram, J.Suk – scénická hudba

Melodram – vznik v 18. stol.

- spojení hudby a slova
- př. Jiří Antonín Benda: Adriana na Naxu

Zdeněk Fibich (1850-1900)

- kapelník Prozatímního divadla v Praze, dramaturg opery ND
- Vrchol tvorby: melodram **Hippodamie** – třídílný scénický mel.
- Opery: **Nevěsta messinská**
Bouře
Šárka
- symfonická báseň: **Poem**
- melodram: **Vodník**

Scénická hudba – hudba, která se hraje v průběhu činoherního představení
– jsou to přehry, mezihry, hudební vsuvky

Josef Suk (1874-1935)

- hrál na housle
- dílo: **Pohádka o Radúzi a Mahuleně** – čtyřvětá suite
Asrael – smuteční symfonie

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 20

Homofonie, polyfonie

Homofonie

- vícehlas s jedním vedoucím hlasem, s jednou základní melodií
- ostatní hlasy mají menší důležitost, jsou nesamostatné, doprovodné
  - o doplňují hlavní melodii
  - o většinou jsou vedeny akordicky (kytarový doprovod)

Polyfonie

- vícehlas, kdy hlasy jsou rovnocenné, stejně významné, rytmicky i melodicky samostatné
- vyvíjela se od 7. století
- největší rozvoj v období baroka (1. pol. 18. stol.)

Ukázka polyfonie - souznění 3 písní

- Jede, jede poštovský panáček
- Já do lesa nepojedu
- Neviděli jste tu 2 panenky

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 21

Kánon, fuga – J.S.Bach

Kánon – je druh imitační polyfonie, imitace = nápodoba

- jeden hlas napodobuje, přejímá melodii hlasu, který začal, nastoupil před ním
  - př. *Červená se , line záře*
  - *Dů valaši dů*
  - *Ej padá padá rosenka*
- jiný způsob nápodoby = hrát či zpívat obráceně – od konce do začátku =
r a č í p o s t u p

- autoři vokálních polyfonních skladeb – **Orlando di Lasso**
Giovanni Pierluigi da Palestrina

Fuga – polyfonní skladba určená pouze pro hudební nástroje

- skládá se ze 3 částí: 1. část – představení hl. tématu
- 2. část – rozpracování
- 3. část – opět hlavní téma

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

- největší mistr fugy
- fuga z cyklu polyf. nástrojových skladeb **Umění fugy**
- narozen v Eisenachu, působil v Lipsku
- ve své době zůstává nedoceněn
- dílo: *Janoušovy pašije*
Matoušovy pašije
Vánoční oratorium
6 Braniborských koncertů – uplatnění sólových dechových nástrojů
Temperovaný klavír – 24preludií a fug

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 22

Duchovní a světská hudba, oratorium a kantáta

Duchovní hudba

- hudba, která je součástí církevních obřadů
- čerpá své náměty z oblasti víry a náboženství
- nejčastěji ztvárněná varhanami + pěvecký sbor či sólisté
- hrála se v **kostelích**, ale i v koncertních sálech
- př. zlidovělé duchovní hudby – *Hospodine, pomiluj ny* (hymna)

Světská hudba

- skladby psané pro potěšení panovníků a vlivných osob společnosti
- vznik v Egyptě
- patří sem lid. tvorba, koncertní díla, opery, balety, komorní skladby i populární hudba

Oratorium – skladba pro sbor, sólisty a orchestr

- náměty původně z duchovní hudby, později i světské
- vznik v baroku současně s operou = duchovní opera
- představitel **Georg Friedrich Händel** – oratorium *Mesiáš*
- Mesiáš=spasitel=v bibli Ježíš Kristus, který podle křesťanského učení přišel na Zemi, aby svou mučednickou smrtí na kříži spasil lidstvo

Kantáta

- skladba pro sbor, sólisty a orchestr, ale větší, používá světské náměty
- odlišnost od oratoria = má menší rozsah a dramaticčnost
- tzn. **lyrický obsah**
- vznik v 17. stol
- **Sergej Prokofjev** – ruský skladatel
  - kantáta Alexandr Něvský – o velkém ruském vládcí
- **B. Smetana** – Česká píseň

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 23

Koncert – J. S. Bach, A. Vivaldi, W. A. Mozart

Koncert

- je skladba určená pro **sólový nástroj** (sólistu), který je doprovázen **orchestrem**.
- vznikl v Itálii v době baroka v 17. stol.
- první koncerty byly psány pro housle
- počet vět v koncertu – 1. věta rychlá, 2. věta pomalá, 3. věta rychlá
- skladba pro malou skupinu nástrojů = concerto grosso

Johann Sebastian Bach

- slavný tvůrce koncertů
- Braniborské koncerty - 6skladeb z roku 1721 věnovaných markraběti Christiánovi z Branibor

Antoni Vivaldi – Čtvero ročních dob – koncert pro housle a smyčc.orchestr

- každá věta všech čtyř koncertů (Jaro, Léto, Podzim, Zima) je uvedena krátkým textem (sonetem) charakterizujícím náladu hudby

Wolfgang Amadeus Mozart – Koncert pro fagot a orchestr B dur

Sólistou v koncertu nemusí být jen jeden hráč, ale i dva, tři = **dvojkonzert**
= **trojkonzert**

6.ROČNÍK – ZÁPIS č.24

Sonáta a sonátová forma

Sonáta – skladba pro sólový nástroj, popř. sólový nástroj s doprovodem

- skládá se ze čtyř částí – vět
  - 1. věta = **rychlé** tempo
  - 2. věta = **pomalá**
  - 3. věta = **taneční** (menuet)
  - 4. věta = **rychlá** (rondová forma)

- původní sonáty – konce **16. stol.** – psány pro malé komorní obsazení
- nejtypičtější v baroku = **triová sonáta** (2melod. hlasy + bas)
- **sonáta da chiesa** – provozována v chrámovém prostředí
- **sonáta da camera** – komorní sonáta pro „světské“ použití

Sonáta napsaná pro celý symf. orchestr = **Symfonie**

Sonátová forma - je to **třídílná hudební forma** –
1. díl = expozice
2. díl = provedení
3. díl = repríza

1. **Expozice** – téma se ukazuje poprvé – téma hlavní
2. **Provedení** – zpracovává materiál, který přinesla expozice
  - pracuje s tématy v různých tóninách
3. **Repríza** – znovu se zde uvádí expozice
  - poslední díl skladby se nazývá coda = závěr

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 25

Symfonie – J.V.Stamic, Haydn, Mozart, Beethoven

Jan Václav Stamic – 1717-1757

- český skladatel, houslista, dirigent – pocházel z hudební rodiny
- založil tzv. mannheimskou školu

Joseph Haydn

- napsal 104 symfonií, např. Lukavická
- všechny symfonie vznikly na objednávku

- názvy symfonií byly často odvozeny z nástrojových efektů – S úderem kotlů, S vířením kotlů

Wolfgang Amadeus Mozart – složil **48** symfonií

- uplatňoval nová seskupení nástrojů
- symfonie D dur – vážná, o 3 částech, zvaná *Pražská*
- symfonie g moll – bolestná, tragická
- symfonie Es dur – obraz šťastné pohody
- symfonie C dur – *Jupiter* – plná nádhery a vznešenosti

Ludwig van Beethoven – jeho symfonie byly vrcholným dílem, jsou nadčasové

- 3. symfonie Es dur = **Eroica** – inspirována Napoleonem

5. symfonie c moll = **Osudová**

6. symfonie F dur = **Pastorální**

9. symfonie d moll = **Oda na radost** – ve 4. části se připojí k velkému orchestru sólisté a sbor na Schillerův text

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 26

Symfonická báseň

- vznikla ze symfonie, někdy nazvána tance např. Dvořákovy Slovácké tance
- ke změně došlo v 19. stol
- propagovala se tzv. **programní hudba**
- skladatelé se snažili vykreslit děj, nějaký obsah
- ke skladbě se připojoval k celkovému pochopení obsahu **program** = text líčící děj
- někdy to byl jen název skladby: např. Vodník A. Dvořáka (motiv básně Erbena)

A. Dvořák – symf. Básně: **Vodník**

Polednice

Zlatý kolovrat

náměty z Erbenovy Kytice

B. Smetana

- cyklus symf. Básní Má vlast **Vyšehrad** – mytické místo nad Vltavou
- Vltava**
- Šárka** – boj žen za svá práva
- Z českých luhů a hájů**
- Tábor**
- Blaník**
- oslava české země, českého národa, krásy české krajiny
- oslava národní historie = vlastenecké motivy

6.ROČNÍK – ZÁPIS č.27

Opera – Wágner, Verdi

Opera – vznik zač. 17. stol. V Itálii

- první opery– náměty z antiky, zpívalo se italsky
- stará opera se dělí na: árie, dueta, recitativy, předehra ...

Árie – uzavřená část opery, kde pěvec ukazuje krásu melodie a možnosti svého hlasu

Recitativ – místo v opeře, kde se zpívá v malém tónovém rozsahu

- důraz se klade na rytmus řeči = zpívaná mluva = tím uvádí diváka do děje

Dueto – zpívají 2 zpěváci dohromady, něco jako „árie pro dva“

- např. duet Jeníka a Mařenky – Věrné naše milování z Prodané nevěsty

B. Smetany

Richard Wagner – 1813-1883

- **německý skladatel**, pochází z herecké rodiny
- psal opery dramatické, obrovské výpravné scény, kulisy
- jeho hudba je těžká
- jeho nejslavnější opery: *Bludný Holanďan*

Mistři pěvci norimberští

Tannhäuser (čteme tanhojser)

Giuseppe Verdi – 1813 – 1901

- **italský skladatel**, současník Wagnera, ale rozdíl v operách
- jeho opery jsou méně vážné, italsky zpěvné
- nejzn. opera *Nabucco* – boj proti otroctví a bezpráví

Rigoletto

Traviata

Trubadůr

6.ROČNÍK – ZÁPIS č.28

Česká opera, Národní divadlo

Josef Mysliveček

- napsal téměř 30 oper
- působil v 18. stol.
- vyučen mlynářem, 1763 odešel do Itálie

- od Italů měl přezdívku **Božský Čech**
- byl to přítel a obdivovatel W.A. Mozarta
- **náměty** pro své opery hledal ve starověku, antice, bájích
- těžce onemocněl – zemřel opuštěn v Římě v nemocnici
- nejz. Opera *Il Bellerofonte* -je to oslava lásky, zpívá sbor

- Národní divadlo** – je spojeno s českou operou
- činnost zahájena Smetanovou **operou Libuše**
  - **1850** vznikl sbor pro zřízení ND – ten zakoupil pozemek
  - nebyl dostatek peněz, proto byl přijat kompromisní plán – postavit malé tzv. **Prozatímní divadlo**- činnost se zahájila r. **1862**
-mělo jen 600 míst
  - mezitím národ sbíral peníze na postavení skutečného ND
  - základní kámen položen r.**1868**
  - **r.1881** požár
  - **r.1883** znovuotevření- nad hlavní oponou je nápis „národ sobě“

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 29

Opera – Dvořák, Janáček, Martinů

Antonín Dvořák – opery: Rusalka
 Jakobín
 Čert a káča
 Dimitrij
 Armida
 Šelma sedlák

- Rusalka** – autor textu opery Václav Kvapil
- podobná pohádce Hanse Christiana Andersena Malá mořská víla
  - je to vodní víla z jihočeských rybníků
  - její otec je Vodník
  - zamiluje se do Prince
  - aby se stala člověkem, musí dát Ježibabě svůj hlas a pro lidi zůstane navždy němá
  - princ ji odvede na zámek, ale brzy podlehne půvabům cizí kněžny
  - Rusalka se musí vrátit do vodní říše, je uvržena v prokletí a změněna v bludičku
  - princ Rusalku hledá, u jezera uvidí tajemné světélko, jde za bludičkou, ta mu polibkem odnímá život a princ ji v náručí umírá

Leoš Janáček – 1854-1928

- narozen v Hukvaldech (Lašsko)
- syn učitele
- hud. vzdělání = starobrněnský klášter + varhanická škola v Praze + konzervatoř Lipsko a Vídeň
- V Brně založil varhanickou školu
- 1916 uvedl operu *Její pastorkyňa* v ND v Praze
- někdy je nazvána *Jenůfa* – podle jména hl. hrdinky
- další opery: *Káťa Kabanová*

Příhody Lišky Bystroušky

Bohuslav Martinů – 1890-1959

- otec ševcem a pověžným ve městě Polička
- hrál na housle = konzervatoř Praha = nedokončil
- houslista České filharmonie
- operní tvorba : *Julietta*
Veselohra na mostě – komická
Řecké pašije – dramatická
- další díla: *Otvírání studánek* – vliv lid. hudby a folklóru

Písničky na jednu a na dvě stránky

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 30

Opereta a hudební revue

Opereta – jevištní hudební forma, kdy se střídají zpívané a mluvené slovo

- zač. v 19. stol.
- hudba má lehčí ráz než v opeře, děj je zábavnější
- V ní mnoho oblíbených tanců (valčíky), písní a árií

Jacques Offenbach - 1819 – 1880

- v jeho operetách zněl kankán
- opereta *Orfeus z podsvětí*

Johann Strauss ml. – 1825 – 1899

- největší mistr rakouského operetního žánru
- v operetách zněly jeho valčíky – populární, vídeňské
- další operety – *Netopýr*
Cikánský baron

Oskar Nedbal - 1874- 1930

- český tvůrce operet

- Hudební revue** – střídá se mluvené slovo s písněmi
- zábavné scény – taneční výstupy a písně
  - písně improvizované jazzem a swingem
  - zabývalo se jím Osvobozené divadlo
  - herci **Jiří Voskovec** a **Jan Werich** a skladatel písní **J. Ježek**
  - svými scénkami a písničkami s vtipem kritizovali, zesměšňovali nepořádky a potíže lidí mezi lidmi

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 31

Vznik a vývoj muzikálu

- Muzikál** – je divadelní hra, kdy se střídá mluvené a zpívané slovo spolu s tanečními výstupy
- písně posouvají a komentují děj, charakterizují jednotlivé postavy a situace
  - celá hra se odehrává v atraktivně osvětlených kulisách, moderní hudba a moderní výrazový tanec
  - představitelé muzikálních rolí musí být dobrými zpěváky, herci a tanečníky
  - **Vznik** v newyorské **Broadway** (divadelní čtvrť) začátkem 20.stol
  - navazoval na lidové kabaretní divadlo, hud. revue a operetu
  - **1927** první muzikál = ***Lod' komediantů***
  - nejznámější světový muzikál **West Side Story** – Leonard Bernstein
    - příběh Romea a Julie od Shakespeara
    - Hair (Vlasy)** – premiéra 1968
    - zfilmoval český režisér **Miloš Forman**
    - Jesus Christ Superstar** (džizes krajsť suprstár)
    - rocková opera z roku 1971
  - další muzikály: ***Evita, Cats***

U nás – začaly muzikály po 2. svět. válce

- 1947 ***Divotvorný hrnec*** – Jiří Voskovec a Jan Werich
- ***Starci na chmelu*** – první český filmový muzikál

70. - 80. léta – Jindřich Brabec (složil víc než 20 muzikálů)

po roce 1990 – ***Krysař*** (Daniel Landa)

- ***Dracula*** (Karel Svoboda)

6.ROČNÍK – ZÁPIS č. 32

Lidský hlas, mutace, pravidla hlasové hygieny

Lidský hlas

- nejstarší a nejdokonalejší prostředek k vzájemnému dorozumívání lidí
- zvuk, který slyšíme
- mění se od dětství až po dospělost
- **mutace** – čas, kdy se zvonivý dětský hlásek začne měnit v hlas dospělého
  - o je to období puberty
  - o chlapcům klesne hlas o 8 tónů, dívkám o 5 tónů
- hlasy ženské: **soprán, mezzosoprán, alt**
- hlasy mužské: **tenor, baryton, bas**

Pravidla hlasové hygieny

1. zpívat jen při zdraví – každá rýma nebo chřipka namáhá hlasivky, které se mohou poškodit
2. zpívat ve větrané místnosti – ne v zakouřeném prostředí
3. správné držení těla
  - ve stoje: vzpřímený trup, uvolněné paže
  - v sedě: ruce na klíně, sedíme rovně s mírným opěrem
4. nezpívat ani vysoko, ani hluboko – kde nestačíme
  - nepřepínat sílu hlasu
  - nekřičet
5. správné dýchání a výslovnost

Co škodí lidskému hlasu?

- únava
- pití alkoholu
- kouření
- přepínání hlasivek – na rockových koncertech nebo při sportovních utkáních na stadionech

ZÁPIS č. 22

Lidský hlas, mutace

Lidský hlas

- nejstarší a nejdokonalejší prostředek k vzájemnému dorozumívání lidí
- zvuk, který slyšíme
- mění se od dětství až po dospělost
- **mutace** – čas, kdy se zvonivý dětský hlásek začne měnit v hlas dospělý
  - o období puberty
  - o chlapcům klesne hlas o 8 tónů, dívkám o 5 tónů
- hlasy ženské: soprán, mezzosoprán, alb
- hlasy mužské: tenor, baryton, bas

ZÁPIS č. 23

Pravidla hlasové hygieny

6. zpívat jen při zdraví – každá rýma nebo chřipka namáhá hlasivky, které se mohou poškodit
7. zpívat ve větrané místnosti – ne v zakouřeném prostředí
8. správné držení těla
  - ve stoje: vzpřímený trup, uvolněné paže
  - v sedě: ruce na klíně, sedíme rovně s mírným opěrem
9. nezpívat ani vysoko, ani hluboko – kde nestačíme
  - nepřepínat sílu hlasu
  - nekřičet
10. správné dýchání a výslovnost

Co škodí lidskému hlasu?

- únava
- pití alkoholu
- kouření
- přepínání hlasivek – na rockových koncertech nebo při sportovních utkáních na stadionech

